

13. 4. 2018

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

K některým aspektům českého a německého mezinárodního insolvenčního práva

Evropské mezinárodní insolvenční právo je aktuálně upraveno v nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/848 o insolvenčním řízení ze dne 20. května 2015 o insolvenčním řízení (dále jen „Nařízení“). V případě postupu dle Nařízení je v důsledku jeho přímé aplikovatelnosti vyloučeno použití vnitrostátních právních norem v dané oblasti úpravy. Uvedené se týká i kolizních norem mezinárodního práva soukromého členských států Evropské unie v oblasti insolvenčního řízení. Cílem tohoto příspěvku je stručné představení a srovnání některých důležitých aspektů této právní úpravy, zakotvených v Nařízení a v právních normách České republiky a Německa.

Právní úprava obsažená v Nařízení

Uvedli jsme, že Nařízení obsahuje (mimo jiné) kolizní normy, které mají v případě aplikace Nařízení přednost před právními normami mezinárodního práva soukromého jednotlivých členských států Evropské unie v dané oblasti úpravy. Motivem unifikující právní úpravy kolizních norem v Nařízení byl především zájem na jednoznačném určení rozhodného práva, které se použije pro zahájení, průběh a skončení insolvenčního řízení. V tomto ohledu je účelem Nařízení též zabránit tomu, aby dlužník mohl bez dalšího přenášet insolvenční řízení do jiného státu za účelem nabytí lepšího právního postavení (tzv. *forum shopping*), a to například na úkor věřitelů.

Základní kolizní norma je obsažena v článku 7 Nařízení, který stanoví, že pro insolvenční řízení a jeho účinky je rozhodným právem právo státu, na jehož území bylo insolvenční řízení zahájeno. Článek 7 Nařízení tedy zakotvuje zásadu *lex fori concursus*.

K zahájení insolvenčního řízení jsou dle článku 3 odst. 1 Nařízení příslušné soudy členského státu, na jehož území jsou soustředěny hlavní zájmy dlužníka. Místem, kde jsou soustředěny hlavní zájmy dlužníka,^[1] je dle článku 3 odst. 1 Nařízení místo, ze kterého dlužník své zájmy pravidelně spravuje a které je zjistitelné třetími osobami. V případě zahájení insolvenčního řízení je potom na soudu, aby z úřední povinnosti zkoumal svoji mezinárodní příslušnost (pravomoc), a to právě i z hlediska místa hlavních zájmů dlužníka.

Pojem místo hlavních zájmů dlužníka dle článku 3 odst. 1 Nařízení, který je klíčový pro určení mezinárodní soudní příslušnosti, nicméně není v jednotlivých členských státech vykládán zcela jednotně. Ve stávající praxi dochází k rozdílnostem zejména v širší výkladu, kdy především britské soudy mají tendenci k tomu, aby tento pojem vykládaly extenzivně, a tím zakládaly svoji příslušnost v mezinárodních insolvenčních řízeních.

Z praxe lze uvést příklad společnosti Deutsche Nickel AG, významného regionálního zaměstnavatele v Německu, která skrze společnost DNICK ltd. založenou ve Velké Británii, jež se po sérii dalších právních jednání stala právním nástupcem společnosti Deutsche Nickel AG, dosáhla toho, že insolvenční řízení bylo vedeno britským soudem dle právního řádu Velké Británie.

Z českého prostředí lze uvést příklad společnosti ECM REAL ESTATE INVESTMENTS A. G., založené dle práva Lucemburského velkovévodství, se sídlem v Luxemburgu, registrované v Registru obchodu a společností Lucemburského velkovévodství, u které však Městský soud v Praze po posouzení všech relevantních skutečností dospěl k závěru, že místo hlavních zájmů této společnosti je v České republice a k zahájení insolvenčního řízení jsou tak příslušné české soudy.[2]

Další důležitou otázkou mezinárodního insolvenčního řízení je uznávání a vykonatelnost rozhodnutí. Článek 32 Nařízení stanoví, že se bez dalších formalit uznávají a vykonávají[3] jak rozhodnutí, která se týkají průběhu a skončení insolvenčního řízení a jsou vynesena soudem, jehož rozhodnutí o zahájení řízení je uznáno podle článku 19 Nařízení (tj. soudem příslušným dle článku 3 Nařízení), tak rozhodnutí, která vyplývají přímo z insolvenčního řízení, a rozhodnutí, která s ním úzce souvisejí, i když je vynesl jiný soud. Uvedené platí též v případě rozhodnutí týkajících se ochranných opatření, která byla vynesena po podání návrhu na zahájení insolvenčního řízení nebo v souvislosti s ním. Lze tedy konstatovat, že uznávání a vykonatelnost rozhodnutí v oblasti insolvenčního řízení je v Nařízení upraveno široce, a to ve prospěch uznatelnosti a vykonatelnosti. Dle článku 33 Nařízení nicméně kterýkoli členský stát může odepřít uznání insolvenčního řízení zahájeného v jiném členském státě nebo výkon rozhodnutí učiněných v souvislosti s takovým řízením, pokud by byly účinky tohoto uznání nebo výkonu ve zjevném rozporu s veřejným pořádkem tohoto státu, zejména s jeho základními zásadami nebo s ústavními právy a svobodami jednotlivce (tzv. výhrada *ordre public*)

Právní úprava České republiky a Německa

Právní řády České republiky i Německa obsahují jednak právní normy související s Nařízením a usnadňující jeho aplikaci a dále právní normy, které se použijí na mezinárodní insolvenční řízení tehdy, není-li Nařízení aplikováno - některými z těchto právních norem se budeme zabývat níže. Je třeba uvést, že v insolvenčním řízení s evropským mezinárodním prvkem - tj. zejména tam, kde je místo hlavních zájmů dlužníka v členském státě Evropské unie, bude použití těchto ustanovení v zásadě vyloučeno přímo aplikovatelnou právní úpravou obsaženou v Nařízení. Níže uvedená ustanovení se tedy použijí zejména tehdy, pokud je místo hlavních zájmů dlužníka mimo členské státy Evropské unie.

Česká právní úprava

Těžiště české právní úpravy představují §§ 111 - 116 zákona č. [91/2012](#) Sb., o mezinárodním právu soukromém (dále jen „**Nzmps**“). Z hlediska pojednávané problematiky je důležitý zejména § 111 Nzmps.

§ 111 odst. 3 Nzmps stanoví přiměřenou aplikaci kolizních norem Nařízení i na insolvenční řízení týkající se jiných než členských států Evropské unie. Na základě § 111 odst. 3 Nzmps tedy dochází k aplikaci kolizních norem Nařízení (např. článku 7 Nařízení zakotvující základní princip *lex fori concursus*) nad rámec působnosti samotného Nařízení. Za důvod této úpravy lze považovat záměr odstranit dvojkoľejnost právní úpravy a sjednotit ji tak, aby byly co nejmenší rozdíly mezi insolvenčním řízením s evropským mezinárodním prvkem a ostatními mezinárodními insolvenčními řízeními, což znamená jak vyšší právní jistotu, tak odstranění jisté nerovnosti v této oblasti.

Co se týče uznávání cizích rozhodnutí, § 111 odst. 5 Nzmps stanoví, že cizí rozhodnutí ve věcech

úpadkového řízení se uznávají za podmínky vzájemnosti, jestliže v cizím státě, ve které byla vydána, jsou soustředěny hlavní zájmy dlužníka. Je nutné zdůraznit, že podmínka vzájemnosti je splněna pouze v případě, kdy se bude jednat o vzájemnost materiální, tedy o vzájemnost zachovávanou, nikoliv pouze deklarovanou. K tomu, aby bylo možné cizí rozhodnutí uznat českými soudy, je dále nutné splnit ještě podmínku, že dlužníkův majetek v České republice nesmí být předmětem již zahájeného insolvenčního řízení podle § 111 odst. 2 Nzmps (tj. řízení zahájeného v případě, že má dlužník v České republice provozovnu).

Německá právní úprava

V Německu je příslušná právní úprava upravena v Insolvenzordnung[4] (dále jen “**InsO**”), zejména v §§ 335 - 358 InsO.

Dle § 335 InsO, není-li stanoveno jinak, se insolvenční řízení a jeho účinky řídí právním řádem státu, ve kterém bylo zahájeno. § 335 InsO tedy stejně jako Nařízení stanoví jako základní kolizní normu pravidlo *lex fori concursus*.

Účinky cizích insolvenčních řízení upravuje § 343 InsO, dle kterého je třeba uznat zahájení cizího insolvenčního řízení a příslušná rozhodnutí insolvenčního soudu. Co se týče podmínek uznání, jsou tyto v § 343 InsO zakotveny negativně. § 343 odst. 1 stanoví, že podmínky uznání nejsou splněny, pokud by soudy cizího státu nebyly příslušné k zahájení řízení podle německého práva. Jedná se o tzv. “Spiegelbildprinzip”, dle kterého lze uznat pouze takové insolvenční řízení, které by bylo zahájeno i tehdy, pokud by orgány cizího státu (hypoteticky) postupovaly podle norem německého insolvenčního práva.

Dle druhé podmínky upravené v § 343 odst. 2 InsO potom není uznání možné v případě, že by vedlo k výsledku zjevně rozpornému se základními principy německého práva, zejména pokud by byl takový výsledek v rozporu se základními právy. Uvedené ustanovení tedy zakotvuje tzv. výhradu *ordre public*.

Mezinárodní smlouvy

Za poměrně zajímavé lze považovat, že v případě České republiky ani Německa v zásadě nelze identifikovat žádnou účinnou a v praxi často užívanou mezinárodní smlouvu upravující otázky mezinárodního insolvenčního práva. Přes jisté výjimky lze totiž konstatovat, že mezinárodní smlouvy právní úpravu spojenou s insolvenčním řízením neobsahují buď vůbec, či pouze v minimální míře. Tak je tomu i v případě relativně nových smluv, jako je např. Smlouva mezi Českou republikou a Ukrajinou o právní pomoci v občanských věcech,[5] která se oblastí insolvenčního řízení vůbec nezabývá.

Závěr

Nařízení v případě své aplikace v zásadě vylučuje v dané oblasti právní úpravy použití norem mezinárodního práva soukromého členských států Evropské unie, včetně České republiky a Německa. K aplikaci Nařízení dochází zejména v případech, kdy se místo hlavních zájmů dlužníka nachází na území některého členského státu Evropské unie.[6]

Jak právní řád České republiky, tak právní řád Německa, obsahují právní normy mezinárodního práva soukromého z oblasti insolvenčního práva, jež se použijí v případech, ve kterých se Nařízení neaplikuje. V tomto ohledu lze v případě obou právních řádů ocenit zejména snahu o odstranění dvojkoľejnosti mezi insolvenčním řízením, ve kterém se aplikuje Nařízení a ostatními mezinárodními

insolvenčními řízeními. Tato snaha se projevuje zejména v tom, že kolizní normy mezinárodního práva soukromého obou států v zásadě přejímají či odkazují na kolizní právní úpravu obsaženou v Nařízení.

Za zajímavý lze považovat rozdíl v oblasti uznávání a vykonatelnosti, kdy německý právní řád zakotvuje tzv. „Spiegelbildprinzip“ v kombinaci s výhradou *ordre public*, zatímco český právní řád staví na materiální vzájemnosti, bez výslovné úpravy výhrady *ordre public*.

JUDr. Jan Brodec, LL.M., Ph.D.,
advokát

Mgr. Martin Bulušek,
advokát

[BRODEC & PARTNERS s.r.o., advokátní kancelář](#)

Rubešova 162/8
120 00 Praha 2

Tel.: +420 224 247 215
e-mail: info@akbrodec.cz

[1] Vzhledem k tomu, že se jedná o překlad anglického „centre of main interests“, se lze setkat též se zkratkou „COMI“.

[2] Věc vedená u Městského soudu v Praze pod sp. zn. MSPH 79 INS 6021/2011.

[3] V souladu s články 39 až 44 a články 47 až 57 nařízení (EU) č. 1215/2012.

[4] Insolvenzordnung (InsO) vom 5. Oktober 1994, BGBl. I, 2866.

[5] Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Smlouvy mezi Českou republikou a Ukrajinou o právní pomoci v občanských věcech č. [123/2002](#) Sb. m. s.

[6] A použití Nařízení není vyloučeno z jiných důvodů, uvedených např. v článku 1 odst. 2 Nařízení.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Přičitatelnost jednání třetích osob dlužníkovi pro účely posouzení neúčinnosti: ano nebo ne?](#)
- [Srážka za prodej v insolvenční při ocenění majetkové podstaty](#)
- [Smlouvy v vzájemném plnění v insolvenční – judikaturní závěry](#)
- [Odpovědnost členů statutárního orgánu za nepodání insolvenčního návrhu včas](#)

- Úmyslně zkracující právní jednání mezi dlužníkem a osobou blízkou
- Nejvyšší soud ČR: Úhrada úroků ze zápůjčky jako zvýhodňující jednání? Klíčový výklad k § 241 odst. 5 písm. b) insolvenčního zákona
- K postavení zajištěného věřitele v insolvenčním řízení
- K (ne)způsobilosti notářského zápisu jako exekučního titulu pro nařízení exekuce prodejem zástavy
- Promlčení pracovněprávních pohledávek postavených na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou
- Preventivní restrukturalizace
- Odpovědnost státu za nesprávný úřední postup exekutora: Je stát skutečně „posledním dlužníkem“?